

Проблеми та перспективи акцизного оподаткування

Акцизний податок є одним із бюджетоутворюючих та одночасно виконує важливу регулюючу функцію – впливає на обсяги споживання алкогольних та тютюнових виробів, а отже, сприяє зменшенню шкідливого впливу цих виробів на здоров'я українського соціуму. Метою статті є визначення й систематизація теоретико-прикладних аспектів реалізації державою окремих регуляторних функцій за обігом підакцизної групи товарів та типологізація на цій основі концепт-напрямів удосконалення адміністрування акцизного податку. Розкрито основні проблеми та неузгодженості у діючій системі акцизного оподаткування. Обґрунтовано роль та призначення акцизного податку у наповненні державного бюджету. Проаналізовано обсяги та причини недоотримання планових бюджетних значень, які спричинені недоліками чинної системи адміністрування акцизного податку та надано точкові рекомендації щодо мінімізації негативного впливу цих факторів на ефективність подальшого наповнення бюджету. Наголошено на необхідності розширення організаційно-технічних можливостей Державної фіскальної служби для акцептування й верифікації програмними комплексами відповідних електронних декларацій. Систематизовано тенденції розвитку акцизного оподаткування, зокрема використання електронної акцизної марки (в рамках інваріантності підходів до реалізації державного контролюючого впливу на ринку товарів підакцизної групи) та окреслено перспективи її впровадження в діюче інституційне та регуляторне середовище України з урахуванням Стратегічних ініціатив розвитку Державної фіскальної служби до 2020 року. Це дозволить забезпечити автоматизований контроль за рухом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) значно спростить документообіг у сфері обігу підакцизних товарів, мінімізує вплив людського фактору на адміністрування акцизного податку та загалом зменшить обсяги тіньового ринку підакцизних товарів.

Ключові слова: акцизний податок, податкова система, державний бюджет, система оподаткування, підакцизні товари, облік та контроль, органи Державної фіскальної служби України, електронна акцизна марка.

DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-99-104](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-99-104)

Problems and Prospects of Excise Taxation

Excise tax is one of the budget-forming taxes and at the same time performs an important regulatory function – affects the consumption of alcohol and tobacco products, and therefore helps reduce the harmful effects of these products on the health of Ukrainian society. The purpose of the article is to systematize the theoretical and applied aspects of the implementation by the state of regulatory functions behind the turnover of the excise group of goods and to determine the concept directions for improving the administration of excise tax. The main problems and inconsistencies in the current system of excise taxation were revealed. The role and purposes of the excise tax in filling the state budget were substantiated. The volumes and reasons for the deficiency of planned budget values, caused by the shortcomings of the current excise tax system, were analyzed. The recommendations to minimize the negative impact of these factors on the effectiveness of further budget filling were given. The necessity of expanding the organizational and technical capabilities of the State Fiscal Service for the acceptance and verification of software packages of relevant electronic declarations was noted. Trends in the development of excise taxation were systematized. In particular, the use of electronic excise stamps (within the framework of invariance of approaches to the implementation of state controlling influence on the commodity market of the excise group) was described. The prospects for implementation of electronic excise stamps in the current institutional and regulatory environment of Ukraine taking into account the strategic initiatives of the State Fiscal Service until 2020 of the year were outlined. This will ensure automated control over the movement of excisable goods (alcoholic beverages and tobacco products) and will greatly simplify the workflow in the sphere of circulation of excisable goods, will minimize the impact of human factors on the administration of excise tax. So in generally the volume of the shadow market of excisable goods will reduce.

Keywords: excise tax, tax system, state budget, tax system, excisable goods, accounting and control, bodies of the State Fiscal Service of Ukraine, electronic excise stamp.

* Стахов Богдан Валерійович, аспірант Національного університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь).

Постановка проблеми. Акцизне оподаткування займає одне із провідних місць у податковій системі, оскільки акцизний податок є одним із бюджетоутворюючих, одночасно виконуючи важливу соціорегулюючу функцію – впливає на обсяги споживання алкогольних та тютюнових виробів, а отже, сприяє зменшенню шкідливого впливу цих виробів на здоров'я українського соціуму. Невід'ємною складовою адміністрування акцизного податку є розробка й прийняття системних рішень щодо обліку та контролю за виробництвом і обігом підакцизних товарів. Для підвищення продуктивності реалізації вказаних функцій необхідно оптимізувати структуру та повноваження відповідних контролюючих органів за обігом підакцизної групи товарів. Особливої актуальності дане питання набирає в період реалізації постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України» від 18 грудня 2018 р. № 1200 та виконання Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) «Електронна акцизна марка», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 липня 2016 р. № 497-р.

Державні регуляторні інститути щорічно підвищують рівень ставок акцизного податку, обґрунтовуючи необхідність здійснення таких змін потребою у збільшенні надходжень цього податку до державного бюджету та необхідністю зменшення споживання шкідливих підакцизних товарів. Надходження до бюджету збільшуються, однак виникають і негативні наслідки – на ринку зростає частка дешевої контрабандної продукції та фальсифікату.

В умовах нестабільного податкового законодавства, кризових явищ в економіці країни, падіння купівельної спроможності населення протягом останніх років в Україні спостерігалася тенденція скорочення обсягів легального виробництва та реалізації вітчизняної підакцизної продукції та збільшення рівня тіньового ринку цієї продукції, внаслідок чого бюджет втрачав мільярди гривень акцизного податку [1, с. 4].

На скорочення обсягів легального виробництва та імпорту підакцизних товарів впливали як економічна ситуація в Україні та зниження купівельної спроможності населення, так і постійне підвищення ставок акцизного податку, яке за умов неналежного адміністрування цього податку контролюючими органами призводило до підвищення рівня тіньового виробництва.

Дослідження Euromonitor International [2] свідчать про те, що в низці країн, які розвиваються, частка нелегального алкоголю сягає 50 % від загального обсягу ринку. За даними Державної служби статистики [3] за 9 місяців 2018 р. порівняно з аналогічним періодом 2017 р. виробництво горілки та інших міцних напоїв зменшилося на 25,4 %. Виробництво сигарет у країні за 9 місяців 2018 року

впало на 7,2 %. Водночас соціологічні дослідження свідчать, що споживання алкоголю і тютюну у 2018 р. не зменшилося. Така ситуація створює ризики для здоров'я населення і спричиняє відчутні втрати бюджету від недотримання надходжень акцизного податку. Не випадково Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, передбачено розвиток співробітництва та гармонізацію політики щодо протидії та боротьби із шахрайством і контрабандою підакцизних товарів. Основним фактором, що сприяє розвитку незаконного ринку в Україні є недостатній рівень державного контролю, який би регулював дотримання законодавчих норм, що власне обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних теоретико-методологічних та практичних аспектів акцизного оподаткування, підвищення ефективності обліку і контролю у сфері обігу підакцизних товарів, ролі та значення акцизів у національній податковій системі відображено у роботах таких вчених, як: В.Л. Андрущенко, В.В. Буряковський, П.О. Гайдуцький, Є.С. Гордієнко, В.І. Коротун, А.І. Крисоватий, І.В. Лещух, А.І. Луцик, І.О. Лютий, В.В. Макаренко, В.М. Опарін, А.М. Соколовська, Ю.М. Руденко, В.М. Федосов, І.І. Хлебнікова, О.А. Шевчук, С.І. Юрій та ін. Серед зарубіжних вчених та практиків, які досліджували різні аспекти непрямого оподаткування, відмітимо роботи С. Брю, А. Вагнера, Т. Гоббса, П. Леруа-Больє, Дж. Локка, К. Макконела, Дж. Ст. Мілля, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміта. Разом з тим, низка теоретико-методологічних та практичних питань у вказаній науковій царині ще до кінця не вирішені чи перебувають на етапі постановки, а відповідно вимагають подальшого розв'язання. Зокрема актуальним є питання створення та впровадження автоматизованої системи, яка забезпечить контроль за обігом підакцизних товарів, дозволить мінімізувати вплив людського фактору на адміністрування акцизного податку, створить умови для зростання доходів бюджету в т.ч. й місцевих від його сплати.

Мета статті – визначення й систематизація теоретико-прикладних аспектів реалізації державою окремих регуляторних функцій за обігом підакцизної групи товарів та типологізація на цій основі концепт-напрямів удосконалення адміністрування акцизного податку.

Виклад основного матеріалу. Акцизний податок (до 2011 р. – акцизний збір) – це непрямий податок, яким оподатковуються високорентабельні та монопольні товари (алкоголь, тютюн, транспорт, пальне тощо), що включається у ціну товару і платниками якого є кінцеві споживачі товару, на який нараховується акциз.

Акцизний податок має вагомe значення у формуванні доходної частини бюджету України, попри те, що в механізмі їх адміністрування наявні певні недоліки та неузгодженості. Основним

Фінанси та оподаткування

завданням запровадження акцизного податку (збору) було забезпечення збільшення наповнення дохідної частини бюджету держави. Вже за підсумками виконання бюджету 1996 р. за допомогою акцизів перерозподілялося понад 5,5 % ВВП, а в податкових надходженнях їх частка становила понад 30 % [4]. В умовах нестабільності фінансово-економічної ситуації в країні акцизний податок є одним із стабільно зростаючих джерел надходжень до державного бюджету, про що переконливо свідчить динаміка кількісно-масових значень його акумуляції.

Рахунковою палатою України проведені прогнозні розрахунки недонарахувань до бюджету акцизного податку у 2018 р. з урахуванням рівня тіншового виробництва та обігу пива, тютюнових виробів і вин натуральних. Аналіз засвідчив, що за рахунок тіншового обігу тільки вказаних видів підакцизної продукції державний бюджету, за розрахунками, не доотримав акцизного податку в сумі понад 21,5 млрд грн., в умовах, що планові прогнозні показники виконано на 191,5 % (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівня виконання планових показників податкових надходжень до державного бюджету та акцизного податку

млрд грн

Назва показника	Досліджувані роки							
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
План								
Податкові надходження	311,2	282,5	292,6	410,0	502,6	632,2	760,0	
Надходження акцизного податку	41,7	40,8	44,9	60,0	81,9	113,3	124,1	
Питома вага акцизного податку	13,4	14,4	15,4	14,6	16,3	17,9	16,3	
Факт:								
Податкові надходження	274,7	262,8	280,2	409,4	503,9	627,2	753,8	
Надходження акцизного податку	37,2	35,3	44,9	63,1	90,1	216,6	237,7	
Питома вага акцизного податку	13,5	13,4	16,0	15,4	17,9	34,5	31,5	
Рівень виконання плану								
Податкові надходження	%	88,3	93,0	95,8	99,9	100,3	99,2	99,2
	+/-	-36,4	-19,7	-12,4	-0,6	1,3	-5,0	-6,2
Надходження акцизного податку	%	89,1	86,6	100,0	105,1	110,1	191,2	191,5
	+/-	-4,5	-5,4	0,0	3,1	8,2	103,3	113,6

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України та Рахункової палати України.

У 2016 р. експертами Світового банку, що співпрацювали з Міністерством фінансів України, проведено моделювання надходжень акцизного податку з тютюнових виробів при запланованому збільшенні ставок акцизного податку у 2017–2018 рр. При цьому прогнозовані моделі розраховувались за декількома сценаріями, враховуючи підвищення як адвалорних і специфічних ставок акцизного податку з тютюнових виробів, так і пального [1, с. 15]. Окрім того, при прогнозуванні надходжень акцизного податку відбувалась також корекція моделі з урахуванням обсягів оподаткованої реалізації сигарет, середніх цін на них, а також обсягів сукупних витрат населення на сигарети та зміни відсотка сукупного їх споживання. Результати проведеного моделювання були використані Міністерством фінансів України під час підготовки пропозицій до Податкового кодексу щодо збільшення ставок акцизного податку на тютюнові вироби в 2017–2018 рр. В результаті з 1 січня 2018 р. по 31 грудня 2018 р. встановлено такі ставки акцизного податку: 726,15 грн за 1 кг (нетто) – на тютюнову сировину, тютюнові відходи, сигари, включаючи сигари з відрізними кінцями, та сигарилі (тонкі сигари), з вмістом тютюну, тютюн та замітники

тютюну, тютюн «гомогенізований» або «відновлений», тютюнові екстракти та есенції; 577,98 грн за 1000 шт. – на сигарети без фільтра, цигарки, сигарети з фільтром. В цей період мінімальне акцизне податкове зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів становило 773,20 грн за тисячу шт. на сигарети без фільтра, цигарки та сигарети з фільтром.

Аналіз структури надходжень акцизного податку (рис. 1) засвідчує, що протягом дослідженого періоду основними групами підакцизних товарів (продукції), які формували найбільшу частину надходжень цього податку, були тютюнові вироби, пальне, спирт і алкогольні напої, частка яких коливалась від 69,7 % у 2012 р. до 60,8 % у 2018 р. [4; 5].

Зменшення частки надходжень акцизного податку за вказаними групами підакцизних товарів (продукції) в першу чергу пов'язано із запровадженням оподаткування даним податком електричної енергії, а також збільшенням частки акцизного податку з транспортних засобів і кузовів за рахунок запровадження оподаткування цим податком вантажних автомобілів і автобусів та підвищення ставок оподаткування.

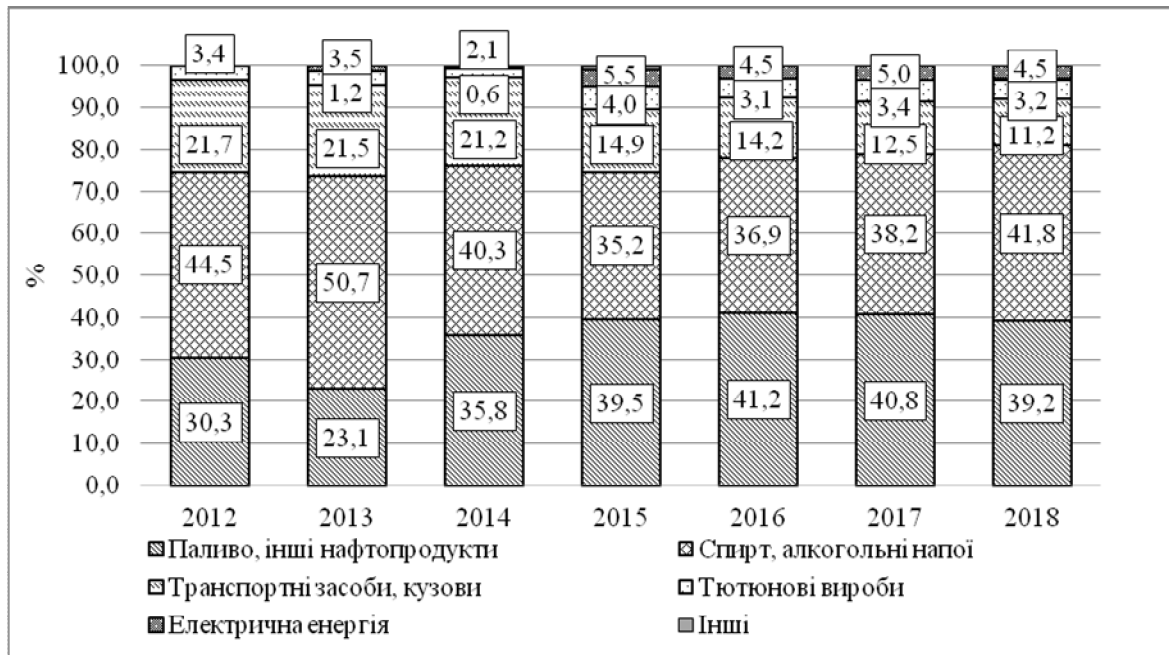

Рис. 1. Динаміка структури надходжень акцизного податку за групами підакцизних товарів

Джерело: складено автором за даними Державної казначейської служби України та Рахункової палати України.

На ринку пального України спостерігається значне зменшення частки виробленого в Україні пального через непроведення реконструкції та модернізації виробництва, скорочення обсягів поставок нафти для переробки і виробництва пального. Як наслідок, практично 80 % моторних палив, що реалізується в Україні, імпортується. Така ситуація призводить до високої чутливості ринку пального України до цінних коливань на світових ринках нафти і нафтопродуктів. Водночас український ринок пального характеризується великими обсягами нелегальних потоків продукції низької якості невідомого походження, з якої не сплачуються належним чином податки, в т. ч. й акцизний. Така ситуація пов'язана, перш за все, з неефективним адмініструванням акцизного податку, відсутністю дієвого державного контролю за якістю пального [6, с. 4].

З метою покращення адміністрування акцизного податку з пального та унеможливлення випадків реалізації необлікованих обсягів пального, з яких не сплачений акцизний податок, в Україні з 1 березня 2016 р. функціонує система електронного адміністрування реалізації пального (далі – СЕАРП). Сьогодні СЕАРП забезпечує автоматичний облік за платниками податку за кожним кодом товарної підкатегорії згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема обсягами пального, виробленого на митній території України або ввезеного на митну територію України, з яких сплачено акцизний податок [6, с. 5]. Встановлено, що протягом 2016–2017 рр. та січня-травня 2018 р. за результатами камеральних та фактичних перевірок територіальними органами Державної фіскальної служби України (далі – ДФС) застосовано штрафних санкцій за неподання або

несвоєчасне подання звітності з акцизного податку платниками акцизного податку з реалізації пального (пункт 49.18 статті 49, пункт 120.1 статті 120 Податкового кодексу) на суму 30,7 млн грн [6, с. 23].

Таким чином, ДФС та її територіальними органами не забезпечено ефективного та результативного контролю за повнотою і своєчасністю сплати акцизного податку з пального до бюджету. Із донарахованих підрозділами аудиту територіальних органів ДФС протягом 2016–2018 рр., сум акцизного податку з пального та застосованих штрафних санкцій до бюджету надійшло тільки близько 37 %.

За результатами проведеного Антимонопольним комітетом України (далі – АКУ) дослідження ринку нафти, нафтопродуктів та скрапленого газу [7] встановлено, що частка бензинів моторних вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку становила 31 %, а дизельного палива – 13 %. Зазначене дослідження стосувалося 2015 р., проте враховуючи відносну стабільність статистичних показників щодо виробництва, імпорту та використання пального, висновки АКУ є актуальними і для 2016–2017 рр. та I півріччя 2018 р. За результатами цього дослідження АКУ звернено увагу Уряду на існування цілої низки важливих факторів, які негативно впливали на ринок пального і стримували розвиток конкуренції. Однією з найважливіших серед них є наявність у продажу пального невизначеного походження та сумнівної якості. Ресурсом для нелегального виробництва пального може бути нафта, видобута в Україні як легально, так і нелегально, а також імпортовані для подальшої переробки нафта і нафтопродукти. Також залишалася невирішеною проблема щодо запровадження дієвого державного контролю за

Фінанси та оподаткування

видобутком нафти, що створює ризики необлікованого її видобутку.

Окреслене коло проблем виникає через відсутність ефективного механізму контролю обігу підакцизних товарів та відсутності оперативного отримання ДФС актуальної та достовірної інформації про переміщення підакцизних товарів, маркованих підакцизними марками.

З метою запобігання розвитку нелегального ринку в системі обліку, контролю та аналізу акцизного податку необхідно удосконалити відповідні регулюючі заходи у взаємовідносинах всіх учасників ланцюга поставок підакцизної продукції, а також в роботі контролюючих органів. Зокрема, пропонуємо вжити заходів щодо усунення недоліків і порушень, встановлених під час аудиту АКУ та забезпечити удосконалення програмного забезпечення, яке б дозволяло приймати інформаційними системами ДФС електронні декларації акцизного податку. Також рекомендуємо забезпечити дієвий контроль за повнотою нарахування та сплати акцизного податку відповідно до діючих ставок податку, а також своєчасністю реєстрації акцизних накладних в Єдиному реєстрі акцизних накладних.

Міжнародний досвід засвідчує ефективність впровадження автоматизованої системи контролю підакцизних товарів, яка надасть можливість значно покращити контроль над обігом підакцизних товарів та вдосконалити механізм адміністрування, нарахування та сплати акцизного податку [8, с. 106].

Уряд України схвалив Концепцію запровадження електронної акцизної марки – автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів [9]. Прийняте рішення покращить систему адміністрування акцизного податку. Адже запровадження автоматизованої системи контролю за обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів «Електронна акцизна марка» забезпечить комплексний контроль-попереджувальний моніторинг у сфері обігу підакцизних товарів, який охопить кожний етап їх переміщення від виробника чи імпортера до кінцевого споживача. Запровадження нововведення забезпечить створення єдиного інформаційного простору та формування бази даних про обіг алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Це стане дієвим важелем у боротьбі з контрафактною та контрабандною продукцією.

Ідея електронної акцизної марки не нова, вона широко відома в Європі, проте в Україні вона викликала різко негативну реакцію з боку виробників. Вони вважають, що електронна марка у варіанті, що її пропонує ДФС, не вирішить проблем, а лише спричинить додаткові матеріальні витрати та збільшить вартість продукції. Також, на їхню думку, система електронних накладних лише обтяжить і затримає їх роботу, оскільки невідомо, чи буде система працювати ідеально, без перебоїв [8, с. 107].

Система акцизного оподаткування в зарубіжних країнах постійно змінюється й удосконалюється, з урахуванням процесів гармонізації національних податкових систем, що вимагають коригування законодавства країн – членів ЄС згідно з

положеннями відповідних директив. Загальну мету гармонізації специфічного акцизного оподаткування у країнах ЄС формують такі три складові: встановлення фіскальної нейтральності в самій фінансовій системі ЄС; спрощення умов торгівлі для зовнішніх і внутрішніх агентів; створення умов для ефективного функціонування внутрішнього ринку ЄС [10, с. 29].

Загальна ефективність акцизного оподаткування у країнах ЄС (як і в Україні) прямо залежить від дієвості контроль-наглядової діяльності на ринку алкогольних напоїв та тютюнових виробів, які у країнах ЄС та ОЕСР здійснюються у формі виїзних податкових перевірок та податкового нагляду. Відповідно, виїзні податкові перевірки спрямовані на те, щоб уможливити остаточне встановлення обставин оподаткування. Основною їх складовою є аналіз документації щодо ведення підприємницької діяльності та оподаткування. Будучи формальною процедурою, виїзна перевірка підлягає суворому регламентуванню стосовно її призначення, перебігу, завершення та повідомлення про результати [10, с. 42].

У цілому світовий досвід організаційного забезпечення реалізації державної політики у сфері контролю за обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів дозволяє констатувати різноманітність застосовуваних підходів, що викликано як історичними обставинами до реалізації акцизної політики, так і є наслідком наявних інтеграційних процесів та відповідно уніфікації підходів до реалізації державного контролюючого впливу на ринку товарів підакцизної групи. Відповідно і для України пошук власної моделі є вкрай актуальним у світлі здійснюваних інституціональних трансформацій у сфері державного управління.

Висновки. Акцизний податок займає значну частку у системі оподаткування як в Україні, так і в зарубіжних країнах, оскільки приносить значні прибутки від продажу високорентабельних і дефіцитних товарів. Також завдяки йому держава може контролювати виробництво і реалізацію підакцизних товарів, збільшуючи чи зменшуючи ставку податку на них, і цим самим впливати на попит і пропозицію, яка виникає на ринку. Питання вдосконалення системи адміністрування акцизного податку залишається досить актуальним на тлі інституційної реформи податкових та митних органів. Основою положим принципом розробки нової, оптимальної концепції оподаткування повинна бути встановлення таких правил визначення та сплати акцизів, які б максимально обмежили можливість ухилення від оподаткування, а також дозволили б уникнути негативних наслідків шляхом поєднання фіскальної та стимулюючої функцій податку.

Впровадження автоматизованої системи у сфері обігу підакцизних товарів у формі електронної акцизної марки дасть можливість зменшення обсягів контрабанди, що як наслідок матиме вплив на рівень злочинної діяльності, зайнятості, торгівлі.

4 Список використаних джерел

1. Звіт про результати аналізу обґрунтованості планування (прогнозування) надходжень акцизного податку до державного бюджету. Рахункова палата України (рішення від 13.09.2017 р. № 18-6). 53 с. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753450/Zvit_18-6_2017.pdf?subportal=main
2. Офіційний веб-сайт Euromonitor (міжнародна компанія, що спеціалізуються на стратегічних дослідженнях ринку). URL: <https://www.euromonitor.com>
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua>
5. Офіційний веб-сайт Рахункової палати України. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>
6. Звіт про результати аудиту ефективності функціонування системи електронного адміністрування реалізації пального з метою контролю за надходженням акцизного податку. Рахункова палата України (рішення від 11.09.2018 р. № 23-2). 57 с. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16757634/Zvit_23-2_2018.pdf?subportal=main
7. Офіційний веб-сайт Антимонопольного комітету України. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>
8. Дзюба О. М. Електронна акцизна марка: оподаткування та облік. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 24(2). С. 105-108.
9. Про схвалення Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249204815>
10. Протидія нелегальному обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів: досвід країн ЄС та ОЕСР / за заг. ред. В. І. Коротуна. К.: Алерта, 2017. 66 с.
11. Лещух І. В. Податковий контроль великих платників податків: іноземний досвід та вітчизняна практика. *Облік і фінанси*. 2014. № 1(63). С. 82-88.

4 References

1. Rakhunkova palata Ukrainy. (13.09.2017). Zvit pro rezultaty analizu obgruntovanosti planuvannya (prohnozuvannya) nadkhodzhennia aktsyynoho podatku do derzhavnoho biudzhetu [Report on the results of the analysis of the reasonableness of the planning

(forecasting) of excise tax receipts to the state budget]. Retrieved from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753450/Zvit_18-6_2017.pdf?subportal=main

2. Euromonitor International / Strategic Market Research, Data & Analysis. Retrieved from <https://www.euromonitor.com>

3. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Official site of the State Treasury Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Official site of the Accounting Chamber of Ukraine. Retrieved from <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>

6. Rakhunkova palata Ukrainy. (11.09.2018). Zvit pro rezultaty audytu efektyvnosti funkcionuvannya systemy elektronnoho administruvannya realizatsii pального z metoiu kontroliu za nadkhodzhenniam aktsyynoho podatku [Report on the results of the audit of the efficiency of the functioning of the electronic fuel management system in order to control the collection of excise taxes]. Retrieved from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16757634/Zvit_23-2_2018.pdf?subportal=main

7. Official site of the Antimonopoly Committee of Ukraine. Retrieved from <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>

8. Dziuba, O. M. (2017). Elektronna aktsyynna marka: opodatкування ta oblik [Electronic Excise Stamp: Taxation and Accounting]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia Ekonomika i menedzhment*, 24(2), 105-108.

9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (06.07.2016). Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia ta vprovadzhennia avtomatyzovanoi systemy kontroliu za obihom pidaktsyynnykh [On Approval of the Concept for the Establishment and Implementation of an Automated Control System for the Revision of the Excise Duty]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249204815>

10. Korotuna, V. I. (ed.) (2017). Protydiia nelehalnomu obihu alkoholnykh napoiv ta tiutiunovykh vyrobiv: dosvid krain YeS ta OESR [Countering the Illegal Turnover of Alcoholic Beverages and Tobacco Products: EU and OECD Experience]. Kyiv: Alerta.

11. Leshchukh, I. V. (2014). Podatkovi kontrol velykykh platnykiv podatkov: inozemnyi dosvid ta vitchyzniana praktyka [Major taxpayers tax control: Foreign experience and home practice]. *Oblik i finansy*, 1(63), 82-88.